

Critica dramaturgică ar. 50, 15 dec. 1989

Afirmarea deplină a noului umanism în spiritul

DRAMATURGIA, SCENA TEATRALĂ,

RELAȚIA CU PUBLICUL

UN AMPLU SPAȚIU

Lesii în Carnaval, premieră la Teatrul Național din Cluj-Napoca

„SĂPTĂMINA TEATRELOR NAȚIONALE”

Drumurile care duc spre teatru

ÎN CURSUL unei săptămâni întregi (1-7 decembrie), scena Teatrului Național din Cluj-Napoca a fost — pentru prima dată — gazda spectacolilor prezentate, în cadrul „Săptămîni Teatrelor Naționale” de către Craiova, Timișoara, București și, firesc, al propriilor producții teatrale. Aceasta a reunit prilejul de a implini nărua a șapte decenii de la prima sa ziare a Teatrului Național din Cluj (1 decembrie 1919), deschisă cu premiera Ovidiu de Vasile „Alecsandru”, trimitte cu gândul la eforturile, mai multor înaintași, oameni de teatru și oameni de cultură, în genere, pentru a face posibil teatru românesc în Transilvania ca instituție permanentă. După turneul trupei lui Matei Manoilă (1870), succedind elanului creator al Societății „Astra”, după războiul de independență, și convulsiile istorice care au premers actul Unirii din 1918, ființată anul următor sub directoratul unui fervent animator de teatru, Zaharia Eărsan.

La șapte decenii de atunci, Teatrul Național din Cluj-Napoca deschide „Săptămîna” cu premiera proprie, Iași în carnaval de Vasile Alecsandru. Este aici mai mult decît un omagiu: spectacolul regizat de Victor Ioan Frunză propune o redescoperire, un alt mod de a determina viabilitatea operei clasice. Versiunea muzicală de spectacol include: și „Cintilele comice”, montate într-un mod surprinzător prin punerea în scenă, pe accentul lui Alecsandru esența politică a vizitului lui „Alecsandru” asupra epocii sale. Cu inteligență și inspirație deosebită, Victor Ioan Frunză, împreună cu scenografa Adriana Grand, a conceput lumea Iașilor la vremea carnavalului ca o uriașă „fundație” a personajelor ordonate și disciplinate. Lunătescu și Săbău, șterși de posibila apariție a „revoltanților” deghizați în roz, în timpul carnavalului. Străcătura de cabaret satiric suflă excelent de muzica lui Călin Apostol, de interpretările unor actori ca Mélania Ursu, Ion Marian, Marius Bodochi, Miriam Cuiub, Bucur Stan, Octavian Lăut, Petre Băcoțu, Lucia Wanda Toma, a însemnat punerea în scenă, conferindu-i valente spectaculoase im-

prestonante. Spectacolul asupra cărui voi reveni într-o cronică specială, reprezintă debutul pe scena clujeană a unui regizor dar și afirmarea unei idei remarcabile despre destinul operelor clasice în contemporaneitate.

M-a bucurat să constat că un teatru național nu există să încredințeze, precum la Iași, punerea în scenă a piesei. Sese personale în căutarea unui autor de lungă Pământului unei debutante Irina Popescu-Botern. Montarea reprezintă un act artistic de maturitate de inete. Departele de stăpînire unui debut. Re-litia pirandelliană între personaj și actor. Istrie muzie și real este regizoare, temă, cu inteligență, de către regizoare și într-un cadru scenografic, feezizat de Rodica Argaru, semnificativ inspirat transmise între termenii de mai sus.

Cum sînt asupra acestui spectacol voi reveni să mai rămânre faptul că regizoarea a condus excelent trupa de actori (Iritia și Constantin Popa, Cornelia Gheorghiu, Doana Delaun, Ad Carulea, Anu, Ada Gărtăman, Constantin Avdanel, Despina Marcu) reșind să obțină un ritm, foarte interesant al punerii în scenă.

Cele două spectacole evocate mai înainte pot constitui un argument pentru o relație mai dezincubată între teatrul regizor și o scenă de Național. În-vistiția de cultură specializată, teatrală, fantazia și o privire nouă, critică asupra operelor dramatice puse în scenă denotă că repertoriul „Naționalului” e posibil să fie acceptat într-un mod dinamic, ilustrat are călătoria — menită a fi nerenț valorificată — de a deveni o platformă cultural-teatrală unde se pot forma profitați elemente fundamentale ale actului de creație în teatru. În fapt, teatrele naționale au în esență aceeași menire artistică și culturală ca a celorlalte, și numai înțelegerea, calibrul trupelor de actori și ponderea lor în viața culturală sint atu-uri pe care e necesar să le pună în „joc” cu toată încrederea.

Critica teatrală a remarcat, din acest punct de vedere, performanțele unor Naționale precum cel din Craiova, prezent la Teodor Mazilu, în regia lui Cristian Raduțu, sau din Iași, mișcarea cu multi-premiatul Daibul pribeaș, de D. E. Popescu, în regia

lui Ioan Ieremia. Naționalul ultimului an printr-o „sentință” lungă și de valoare. Spectacolul moment mai sus, sau O serisoare pierdută, Unofit Vancea (puse în scenă de Mircea Cornășteanu), Pitești din grădina de vară (realizat de Silviu Purcărete) atestă disponibilitățile mari ale colectivului din Craiova în direcția valorii repertoariile, a concepții artistice terpretării actoricești. Ilie Gheorghie, Sile din Mobilia și durere, de exemplu, se vădește drept unul dintre actorii importanți ai scenei românești de azi iar spectacolul în ansamblu — chiar dacă o treaptă tensionată mai scăzută — dezvăluie una dintre cele mai interesante concepții regizorale asupra operei muzicene. Tot astfel, cum s-a văzut și la Cluj-Napoca, este Ion Haiduc, interpretul, în Daibul pribeaș, al Naționalului din Timișoara, al unui rol foarte dificil pe care, aș zice, îl impune fără reproș. Viziunea regizorului Ioan Ieremia a fost în

mod limpede și necesar una de simplitate a unui text aborescent, deși, de altfel, adesea la nivelul inumărilor secundare a înepuizabililor căi ale creației în teatru. Consenmat, ca și spectacolele de mai sus (la care se adaugă și Cartea lui Iovita, regizat de Dan Alexandrescu la Naționalul Iesean) de critica teatrală, piesa shakespeareană a provocat regizorului clujean, recen autor al unei cărți interesante (Cercul al aur) despre Shakespeare, gândul unei puneri în scenă expresive, conținut cu finețe, în toate compartimentele artistice, un ritual scenic de valoare. Cîm Patrici și Anon Taut (și alături de e Radu Amuzilescu, Octavian Lăut, Marian Bodochi, Miriam Cuiub, Ileana Negru, Melania Ursu și alții) au permis înțelegerea tragediei shakespeareană dintr-o perspectivă modernă. Artă scenică aici a coroborat semnificativ scenograful cele muzicale și ale luminilor într-o sinteză plastică, gestual-corporală și sonoră plăcută privirii.

Sau să a unui dialog cultural implicat „Săptămîna Teatrelor Naționale” a favorizat și contactul spectatorilor clujei cu diverse modalități de expresivitate teatrală, al oamenilor de teatru cu un termen viu, emanând, continuu semnificativ în actualitate, care este arta scenei teatrale.

Nedumeritoare ca întreg, pentru mine, s-a arătat punerea în scenă de către Dan Alexandrescu, la Teatrul Național din Timișoara, a unei opere celebre: Răză săbăușică de Ibsen. Regizorul, care nu mai are nevoie de nici o prezentare, căci prodigioasă sa carieră artistică îl poate dispensa de aceeași, a propus o viziune evident... personată pentru neofitul în opera Ibseniană. Dar nu numai pentru acesta. După o documentare extinsă, cum afirmă programul spectacolului, Dan Alexandrescu invită actorii la o „privire ironică” față de stăruie personalilor, în ideea spulberării „unet Ibsen. Tînă sa — „imoralitatea sub masca morală” — e pe deplin sesizabilă în spectacol, dar maniera de concretizare artistică transformă tragicul într-o comedie epigramatică unde tot ceea ce se referă la metafora „rațel săbăușice” aparține unui plan mediativ abandonat. S-a ris la „acest” Ibsen cum se putea rîde la orice spectacol digestiv. Debutînd printr-o operă scenică remarcabilă — Iași în carnaval —, „Săptămîna Teatrelor Naționale”, organiza-

teatrul Național din Cluj-Napoca

teatrul Național din Cluj-Napoca

teatrul Național din Cluj-Napoca

teatrul Național din Cluj-Napoca

Marian POPESCU